

DEN BALTISKA TRAGEDIN

28/2

DEN LETTISKE vetenskapsmannen och politikern dr Bruno Kalnins, som lyckades fly till Sverige från tysk fångenskap vid krigets slut, har utgivit ett större arbete om de baltiska staternas historia med tyngdpunkten på utvecklingen under de senaste årtiondena (*De baltiska staternas frihetskamp*, Tiden, 14: 53). Såsom balt är dr Kalnins benägen att framhäva de positiva dragen hos de skildrade folken och värdet av deras insatser. Han är socialdemokrat, och stundom framstår den partipolitiska orienteringen som en svaghet hos vetenskapsmannen. Han är folkrättsexpert, och doktrinärt juridiska anmärkningar intar — hur befogade de än må vara — en väl stor plats i framställningen. Men dessa reservationer är av ringa betydelse. Dr Kalnins har skrivit ett utmärkt arbete, klart, intelligent och lidelsefritt — om också läsaren ständigt märker att kylan beror på behärskning och inte på likgiltighet. Anmälaren är inte specialist på dessa frågor, men tror sig ha läst tillräckligt mycket om dem för att kunna betyga bokens vederhäftighet. Arbetet borde läsas av alla som vill glömma eller med en överlägsen axelryckning avfärda det baltiska problemet.

En balt vid sextio års ålder har upplevt ting som kommer vår svenska tillvaro att te sig som en obruten idyll. År 1905 kom, i samband med revolutionsförsöket i Ryssland, frihetsörelsen till utbrott, riktad mot tsarismens politiska valde likaväl som mot de tyska godsägare (de baltiska baronerna) som sedan århundraden ägde huvudparten av jorden. De framgångar som vanns blev kortvariga, och snart kvädades

strävandet till nationell och politisk frihet av de ryska kosackerna under plundring, deportationer och avrättningar. Nio år efter den misslyckade revolutionen kom det första världskriget med växlande ryskt och tyskt valde, förföljelser mot frihetsmännen från det till en tid segrande preusseriet likaväl som från tsarismen och dess bolsjevikiska arvtagare. Då friheten vanns ett par år efter det första världskrigets slut var det förhärjade länder och decimerade folk som skulle utnyttja den.

Trots allt lyckades man i det hela väl; en genomgripande agrarreform skapade en stor, självägande bondeklass, sociallagstiftningen utformades efter moderna mönster, den demokratiska apparaten i Estland och Lettland fungerade under ett årtionde långtifrån friktionsfritt, men i varje fall inte med slitningar större än de som utmärkte en rad mellan- och sydeuropeiska stater. Den diktatur som småningom upprättades — i Litauen 1926, i Estland och Lettland som en följd av krisen i början av 1930-talet — var vad de sistnämnda länderna beträffar till dels ett försök att parera rent fascistiska tendenser, och den hade aldrig den karaktär av tyranni, av ohämmat polisvalde och godtycke som utmärker bolsjevism, fascism och nazism.

Med det andra världskriget kom prövningar, vida svårare än under det första. Rysk ockupation 1940—1941 med omkring 130.000 balter som avrättades, deporterades eller döm-

des till frihetsstraff. Tysk ockupation 1941—1945 med likvidering av det stora flertalet baltiska judar (200.000 av omkring 300.000) och tiotusentals andra balter; till Tyskland och Österrike bortfördes därutöver omkring 300.000 balter. Ny rysk ockupation 1944—1945, med än en gång många tusen avrättade och 400.000 deporterade. Den inhemska befolkningen i Baltikum beräknas ha reducerats från sex till fem miljoner. Efter det andra världskriget kom inte friheten, utan en förrysknings- och bolsjeviseringsprocedur av den obarmhärtighet att de baltiska baronerna och de ryska tsarerna framstår som milda herrar vid en jämförelse.

Tänk er att Sverige, för att blott ta det senaste århundradet, skulle ha gått igenom detta. Tre på varandra följande

utrensningar av alla ledande, alla oppositionella, alla tveksamma, alla inte blint lydaktiga: politiker, ämbetsmän, föreningsfunktionärer, forskare, journalister, fria yrkesmän, aktiva arbetare, präster, handlande, tjänstemän i privat och offentligt verksamhet. Det är en stympning som vi inte kan föreställa oss; vi skriver ned orden, men vi fattar dem inte.

Mycket kan vi inte göra för dessa folk, som varken är bättre eller sämre än vi själva, men som haft det så oändligt mycket svårare. Vi kan försöka att anständigt behandla de 28.000 balter som vunnit en fristad i Sverige. Vi kan undvika att söka den tröst för våra samveten som består i att förklara deras lidanden självförvållade. Vi kan tala med litet mindre belåtenhet om egen problematik. Det kan också hända här: den tanken bör ge oss förstärkelse och ständaktighet.

HERBERT TINGSTEN

- tion

febr. 10 l. 2 ul. 5 h.
1 m. 2 a
5: a 20